

Cumhuriyet Dönemi Mesleki Dergi Yayıncılığına Bir Örnek: Demiryollar Mecmuası

Handan Haykır*

Özet

Demiryollar Mecmuası, 1920 yılında Anadolu-Bağdat Demiryolları Genel Müdürlüğü görevine getirilen ve 1926-28 yılları arasında Nafia Vekâleti görevini yürütecek olan Behiç Erkin tarafından, Anadolu-Bağdat Demiryolları'nda görevli personelin ve gelecekteki Türk demiryolu personelinin fenni ve mesleki gelişimlerine katkı sunmak amacıyla, 1 Mart 1925 tarihinde yayın hayatına başlamıştır.

"Anadolu-Bağdat Demiryolları Müdüriyeti Umumiyesi tarafından her ay neşredilen fennî ve mesleki mecmua" ibaresiyle çıkarılmaya başlanan ve ilerleyen yıllarda, Demiryolları Genel Müdürlüğü tarafından yayınları sürdürülen *Demiryollar Mecmuası*, 2000'li yılların başına kadar *Demiryol*, *Demiryolu* ve *Demiryolcu* isimleriyle yayın hayatına devam etmiştir. Dergi, Cumhuriyet döneminin en uzun soluklu mesleki dergilerinden biri olmuştur.

Demiryollar Mecmuası'nda, teknik, fennî ve mesleki yazıların yanında, demiryolu hatlarının millileştirme, işletme, inşa gibi faaliyetleri hakkında da bilgiler veren makale, yazı ve haberler yayınlanmıştır. Bu anlamda demiryolları sektöründeki her türlü gelişme, dergide geniş yer bulmuştur. Özellikle 1960'lı yıllardan itibaren sosyal ve kültürel yazılar, şürler derginin sayfalarında yer almıştır. 1990'lı yıllardan itibaren ise magazin dergiciliğinin ağırlıkta olduğu bir yayın politikası görülmektedir. Ayrıca derginin, 1925-1955 yılları arasındaki bazı sayılarında ekler yer almıştır. Bunun yanında, özel sayılar da yayınlanmıştır. Bu özel sayılarda, Cumhuriyet dönemi demiryolları sektöründe yapılan çalışmalara yer verilmiştir.

Uzun soluklu bir yayın olan *Demiryollar Mecmuası*, Türkiye'nin sosyal, siyasi, iktisadi yönden değişim ve gelişimini göstermesi bakımından büyük önem taşımaktadır. Özellikle Osmanlı Devleti'nin son yıllarında ve Cumhuriyet döneminde bayındırlık ve ulaşım alanında, yoğun olarak da demiryolu sektöründeki tarihsel gelişim ve değişimin incelenmesi bakımından sosyal bilimler alanında yapılacak çalışmalara da önemli bir kaynak hüviyeti taşımaktadır.

* Dr., Fırat Üniversitesi, İnsani ve Sosyal Bilimler Fakültesi, Tarih Bölümü Elazığ/TÜRKİYE, handanhaykir@hotmail.com, ORCID: 0000-0001-7302-8141, DOI: 10.37879/9789751756480.2023.21

Bu çalışmamızda *Demiryollar*, *Demiryol*, *Demiryolu*, *Demiryolcu* olarak isim değişikliğine uğrayan mesleki derginin yayın amacı, yayın politikası, yayın periyodu, dergi yönetimi, yazar kadrosu, derginin mali durumu, abone ve satış bedelleri, derginin içeriği, dergide yer alan makaleler, haberler, mesleki ve teknik yazılar hakkında bilgiler verilecektir. Bunun yanında, derginin Türk basın tarihinde ve mesleki dergi yayıncılığındaki önemine vurgu yapılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Cumhuriyet, Atatürk, Basın-Yayın, Dergi Yayıncılığı Demiryolları, Demiryollar Mecmuası, Demiryol, Demiryolu.

An Example Of Republic Period Professional Magazine Publishing: Railways Magazine

Abstract

Railways Magazine was published by Behiç Erkin, who was appointed as the General Manager of Anatolian-Baghdad Railways in 1920 and would serve as the Minister of Public Works between 1926-28, started broadcasting in 1925 in order to contribute to the scientific and professional development of the personnel working in the Anatolian-Baghdad Railway and of the future Turkish railway personnel.

Railways Magazine, which was started to be published under the name of “The scientific and professional journal published every month by the Anatolian-Baghdad Railways Directorate General” and published by the General Directorate of Railways in the following years, continued its publication life with the names of Railroads, Railway, Railways, and Railway Worker until the end of the 2000s. This magazine has been one of the longest running professional journals of the Republican period.

In addition to technical, scientific, and professional articles, in Railway Magazine, there were articles and news giving information about the activities of railway lines such as nationalization, operation, and construction. In this sense, every development in the railways sector has found wide coverage in the journal. Especially since the 1960s, social and cultural writings and poems have appeared on the pages of the magazine. From the 1990s onwards, a publishing policy dominated by tabloid journalism has been observed. In addition, the journal published appendices in some issues between 1925 and 1955. Special issues have also been published. In these special issues, the studies carried out in the railway sector of the Republican period are given extensive coverage.

Railways Magazine, which is a long-term publication, is of great importance in terms of showing the social, political and economic change, and development of Turkey. Especially in the last years of the Ottoman Empire and during the Republican period,

it is an important source for studies in the field of social sciences, in terms of examining the historical development and change in the field of public works, transportation and especially in the railway sector.

In this study, the purpose of publication, publication policy, publication period, journal management, author staff, financial status of the journal, subscriber and sales prices, content of the journal, articles in the journal, news of this professional journal, which have undergone a name change as Railroads, Railway, Railways, and Railway Worker, will be given. In addition to this information, the importance of the journal in Turkish press history and professional journal publishing will also be emphasized.

Keywords: Republic, Atatürk, Press, Magazine Publishing, Railways Magazine, Railway, Railroad.

Giriş

Demiryolları personelinin mesleki bilgi ve becerilerini geliştirmeye katkı sunmak ve kurum tarafından gerçekleştirilen veya gerçekleştirilmesi düşünülen projelerin, kamuoyuna duyurulmasını sağlamak amacıyla, Anadolu Bağdat Demiryolları Genel Müdürü Behiç Bey'in (Erkin) önerisiyle, 1 Mart 1925'de *Demiryollar Mecmuası* adlı mesleki bir dergi yayın hayatına başlamıştır.¹

Demiryollar Mecmuası, 1998 yılına kadar, *Demiryollar*, *Demiryol*, *Demiryolu* ve *Demiryolcu* isimleriyle yayın hayatını devam ettirmiş ve Cumhuriyet döneminin en uzun soluklu mesleki dergilerinden biri olmuştur.

1. Derginin Amacı ve Yayın Politikası

Demiryollar Mecmuası, Türkiye'de ve dünyada hızla gelişen demiryolu faaliyetlerinden personelini haberdar etmek ve mesleki yeterliliklerini arttırmaya çalışmak amacıyla yayın hayatına başlamıştır. Demiryolları uzman personelinden oluşan heyet tarafından yayın politikası belirlenen dergide, kurumun hedef ve amaçları, gelişimi ve demiryolu teknolojisiyle ilgili bilgilerin yer aldığı makale ve haberler yayınlanmıştır. Ayrıca, demiryolları konusunda, yurt dışında yayınlanmış makalelerin çevirilerine de yer verilmiştir.

Derginin amacı, *Demiryollar Mecmuası*'nın, 1 Mart 1925 tarihli ilk sayısında "İfade-i Meram" başlığı altında şu sözlerle ifade edilmiştir:

1 *Demiryollar Mecmuası*, C 1, S. 1, 1 Mart 1925, s. 1.

“Asrımızda şüمندüferciliğin mazhar olduğu harikulâde terakkiyet ile ifade ettiği cihanşümul ehemmiyete ve alelhusus demiryollarının bir memleketin iktisadî hayatında en mütekâmil ve en müessir bir âmil-i terakki ve inkişâf olmasına binaen, bu şube-i ilmin terakkiyât-ı mütêmâdiyesi hakkında idareimiz memûrin ve müstahdemini tenvir ile mâlumat ve ihtisaslarının tevsiline hâdim olmak ve bu meyânda bütün meslektaşlarımızı da medeniyet-i hâzıranın pek vâsı olan ilim ve irfan hazinelerinden hisseyâb eylemek maksadiyle, bu günden itibaren “Demiryollar Mecmuası” nâmı ile Anadolu-Bağdat Demiryolları Müdüriyet-i Umûmiyesi tarafından fennî ve meslekî aylık bir mecmua neşrine ibtidâr edilmiştir.

Mecmuanın heyet-i tahririyesi Anadolu-Bağdat Demiryolları fenni heyetlerine mensup mütehasıs zevât teşkil edecek ve şüمندüferciliğin âksâm-ı muhtelifesine aid el-sine-i ecnebiyede intişâr edip müntesib-i meslekî alâkadar eyleyen en mühim ve en faydalı makaleden ve ilmi eserler müntehib bir heyet tarafından lisanımıza nakledilecektir.

“Demiryollar Mecmuası” bilhassa Türk Demiryollarının tekâmülüne muktazi bil cümle malûmât-ı fenniyyeyi ihtiva etmekle beraber, sâir memâlikte mevcut demiryolları hakkında da fenni, idari, mali, iktisadi ve ihsâ-i tefsilât ita edecek ve bu suretle şüمندüfercilik meslekî ve teferrûât-ı fenniyesi hakkında mükemmel ve etraflı ma’lûmâta desteres olunabilecektir.

Mâmâfih, Mecmua bütün neşriyâtında bilhassa memleketin şerâit-i nâzırasını ve ihtiyaçlarını nazar-ı dikkatte tutacak ve kabiliyet-i tatbikiyesi olan mesâil-i fenniye ve meslekiyyeyi daha ziyade iltizam edecektir; Bu cümleden olmak üzere memûrin ve müsdahdeminin Anadolu-Bağdat Demiryollarının muhtelif aksamında idrak edilecek tekâmülât-ı nazari ve âmalî bir surette tâkip edebilmeleri için mecmuaya hattın terakkisi ve tedricî inkişâfı ile alâkadar terakkiyât ve istatistiki ma’lûmât derç edilecektir.

Esâsât-ı mâruza dahilinde hariçten mütehasıs zevât tarafından irsâl edilecek mülâkat –mesleğimize muvâffak olmak şartıyla- ma’al memnûniye kabul ve derç edilir.”²

Derginin ilk birkaç sayısı, Başvekil İsmet Paşa’ya (İnönü) taktim edilmiştir. İsmet Paşa, derginin, amacına hizmet ettiği ve zengin bir içeriğe sahip olduğu hakkındaki düşüncesini ve bundan duyduğu memnuniyeti, el yazısıyla yazdığı ve Behiç Bey’e tebrik ve takdirlerini sunduğu şu mektupla bildirmiştir:

“Azizim Behiç Beyefendi,

Demiryollar Mecmuası’nı hararetle tebrik ederim. Böyle bir mecmua müteşebbislerini mesbuk olan azim ve irfanına mebzul bir saha-i intişâr

2 *Demiryollar Mecmuası*, C 1, S. 1, 1 Mart 1925, s. 1.

olunduğu halde, yalnız demiryolları için faaliyet-i fikriye medarı değil, fenni ve iktisadi tesiratile de mühim bir âmil-i medeniyet olabiliyor.

Demiryollar Mecmuası'nın her nüshasını sabırsızlıkla bekleyeceğiz. Tekrar tekrar tebrik ederim.

Başvekil İsmet"³

Kısa süre içinde demiryolu personeli ve yolcuları tarafından beğenilen ve ilgiyle takip edilen derginin, okuyucu sayısı da hızla artmıştır. Behiç Bey, *Demiryollar Mecmuası*'nın bu başarısından dolayı duyduğu memnuniyeti, bir yazıyla dergi yönetimine bildirmiş ve emeği geçenlere teşekkür etmiştir. Behiç Bey, *Demiryollar Mecmuası*'nın 1 Nisan 1928 tarihli 38. sayısında, "*Pek Kıymetli Nâfi'a Vekili Behiç Beyefendinin "Demiryollar Mecmuası"na Kıymetli Teşvîkâtı*" başlığıyla yayınlanan yazısında, duygularını şöyle ifade etmiştir:

"Bidâyet-i intişârından beri her nüshâsı bir evvelkinden daha mütekâmil bir şekilde çıkan ve her attığı adımla gâyesine biraz daha yaklaşan Demiryollar Mecmuası geçen ay dördüncü hayatını idrâk etti.

Türk şümendifercilerinin ve mühendislerinin mecmuaya gösterdikleri alâka, ilim ve fenne, ciddi neşriyâta ve fikri hareketlere karşı muhabbetleri isbâta ayrı bir delildir. Bundan cidden mahzûzum.

Bugün 38. sayısı kıymetli bir hamule-i ilmiye ile sâha-i intişâra çıkan Demiryollar Mecmuası, hedefini ta'yin eden ve gideceği istikâmeti çizen bir 'azmin mahsülü olduğu için muvaffak olmuştur."⁴

Derginin önemli bir amacı da kendini mesleki yönde yetiştirmiş gerek ülke ve gerekse dünyada yaşanan gelişmeleri yakından takip eden, bilgi birikimi ve deneyimlerini diğer demiryolu personeliyle paylaşabilecek yeterliliğe sahip eğitimli demiryolu personelinin yazma hususunda teşvik edilmesine ve yazılarının paylaşılmasına imkân sağlamak olmuştur. Teknik alanda makalelerin yazılması, yurt dışındaki demiryolu faaliyetlerinin takip edilmesi ve Türk demiryolu faaliyetleriyle karşılaştırılması, farklı dillerde yazılan mesleki makalelerin çevrilerinin yapılp dergide yayınlanması⁵ genellikle demiryollarında görev yapan mühendis, idari müdür, amir vb. uzman kişiler tarafından yürütülmüştür.⁶

3 *Demiryol*, S. 662, Mart 1981, s. 1.

4 *Demiryollar Mecmuası*, C 4, S. 38, 1 Nisan 1928, s. 1.

5 *Demiryollar Dergisi*, C 17, S. 197-200, Temmuz-Birinci teşrin 1941, s. 694.

6 *Demiryollar Mecmuası*, C 5, S. 48, Şubat 1929, s. 102, 106.

2. Derginin İsmi ve Yayın Periyodu

Yayınlarına, Mayıs 1935 tarihli 123. sayısına kadar *Demiryollar Mecmuası* olarak devam eden derginin ismi, Türk Dil İnkılâbı sürecinde, mecmua yerine dergi kelimesi kullanılmış, Haziran 1935 tarihli 124. sayısından itibaren de *Demiryollar Dergisi* olarak değiştirilmiştir.⁷

1951 yılına gelindiğinde, yönetim tarafından, içeriğinin zayıfladığı, demiryolu camiasına artık hitap etmediği, amacına hizmet etmekte yetersiz kaldığı ve bu sebepten ötürü abone sayılarında da hızlı bir düşüş yaşandığı gerekçesiyle, dergide birtakım yeniliklerin yapılmasına karar verilmiştir. Böylece, Kasım 1951 tarihli sayısından itibaren derginin şekil ve içeriği yanında, ismi de *Demiryol* olarak değiştirilmiştir. Bu durum okuyucuya şu şekilde duyurulmuştur:

“...Sayın demiryolcular! Bu nüshadan itibaren genç ve zinde bir çehre ile karşınıza çıkan “Demiryol” sizlerin derginizdir ve kendisini beğendirmeye muvaffak olabilirse onu milli demiryolculuğun nesilden nesle intikal edecek ışıklı bir izi olarak daha uzun yıllar boyunca yaşatmak sizlerin kadirşinas ellerinizdedir.”⁸

1989 yılına kadar *Demiryol* ismiyle yayınlanan derginin, bu tarihten itibaren “*Demiryolu*” ve “*Demiryolcu*” olarak iki ayrı dergi şeklinde çıkarıldığını görmekteyiz. *Demiryol* dergisinin devamı olarak yayınlarını sürdüren *Demiryolu*, daha çok yolcularına hitap eden, magazin ve güncel konuların yer aldığı bir hüviyette yayınını sürdürmüştür. *Demiryolcu* dergisi ise personel için çıkarılmış, mesleki ve teknik ağırlıklı bir yayın politikası izlenmiştir. *Demiryolcu*'da, ülkenin doğusundan batısına tüm demiryolu sektöründeki gelişmeler, teknik bilgiler, kurumdaki eksiklikler, aksaklıklar, personelin durumu, başarıları, ihtiyaçları vb. konular ele alınmış, atama, terfi, emeklilik, vefat gibi haberlere yer verilmiştir. Derginin ilk sayısında, dönemin TCDD Genel Müdürü Birkan Erdal tarafından, isim konusundaki değişikliğe dair yapılan şu açıklama yer almıştır:

“Değerli Demiryolcular,
Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğüne yeni bir işlerlik kazandırdık. Yetkilerini ve sorumluluklarını artırdık. Bu ünitemiz hem basımla hem yolcularla hem de kurum mensuplarıyla diyalogumuzu güçlendirecek, tanıtımımıza katkıda bulunacak.

7 *Demiryollar Dergisi*, C 11, S.124-125, Haziran Temmuz 1935, s.1.

8 *Demiryol*, S. 1, Ekim 1951, s. 1.

Bundan böyle 64 yıllık geçmişi olan “Demiryol” dergisi Demiryolu adıyla yayım hayatını sürdürecektir ve magazin türünde çıkacaktır. Bu dergi aracılığıyla yolcularımızla iletişim kuracağız. Onlara hitabedecek, yolculuklarını renklendireceğiz.

Demiryolcu adıyla yayınladığımız şu an elinizde olan bu ikinci derginin amacı, demiryolu çalışanlarının idareyle ve birbirleriyle yakınlaşmasını sağlamak olacaktır. İçinizdeki değerleri en iyi şekilde bu dergi değerlendirecek. Görevinde başarılı ve başarısız personeli bu dergi yazacak. Doğukapı’dan Kapıkule’ye demiryolu camiasındaki gelişmeleri ve aksaklıkları bu dergi yazacak.

Bu iki derginin yayına hazırlanmasında emeği geçen Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü elemanlarına, yeni oluşturulan Yayın Danışma Kurulu’na, dergi için yazan-çizen personele ve daha önce “Demiryol” dergisine emeği geçen herkese teşekkür ediyorum.

Değerli arkadaşlarım, Demiryolu ve Demiryolcu dergilerine ilginizi ve desteğinizi esirgemeyeceğinize olan inancımınla saygı ve sevgilerimi sunuyorum.”⁹

Demiryollar Mecmuası, “Her ay neşr olunur” ibaresinde de belirtildiği gibi aylık çıkarılan bir dergidir. Derginin bir yıllık sayıları bir cilt olarak ve sayfa numaraları, kendinden önceki sayının devamı şeklinde basılmıştır.¹⁰ Her yıl, mart sayısı ile, yeni bir cilt numarası alan dergide, sayfa numarası yeniden 1’den başlatılmıştır.¹¹ Fakat derginin Mart 1938 tarihli 157. sayısında, yeni bir cilt numarası verilmediği görülmektedir. Dergide, abonelik bedellerinin teminine yönelik kurum tarafından yapılmış olan değişiklik sebebiyle, o yılki cildin haziran ayına kadar uzatıldığı ve bundan sonra, her yılın haziran ayında yeni bir cilde başlanacağı şu şekilde bildirilmiştir:

“Sayın Okurlarımız!

Her yıl Mart ayındaki sayısı ile yeni cildine başlayan Demiryollar Dergisi, aşağıda yazılan sebep dolayısıyla, bu cildini Haziran 1938 ayına kadar uzatmıştır.

Ekseriyeti teşkil eden D. D. yolları İdaresine mensub abonelerimiz şimdiye kadar abone bedellerini Mart ve Eylül maaşlarından tediye etmekte idiler. Bundan böyle bu taksitler, Umumi Müdürlüğün 1144 sayılı tamimine

9 *Demiryolcu*, Y. 1, S. 1, Mart 1989, s. 3.

10 *Demiryollar Mecmuası*, C 1, S. 12, 1 Şubat 1926, s. 1.

11 *Demiryollar Mecmuası*, C 2, S. 13, 1 Mart 1926, s. 1.

göre, mali sene itibarile ve 1938 yılı Haziranından başlayarak Haziran ve İlkânun aylıklarından tediye olunacaktır.

Cild başlangıç tarihini de mali yıla ve abone muamelesine uygun bulundurmak için Haziran 1938 nüshamızda 14'üncü cilde başlanacağını sayın okurlarımıza bildiririz.”¹²

Dergi yönetiminin vermiş olduğu bu kararlar birlikte, derginin, 14, 15 ve 16. ciltlerine haziran ayında, 17, 18, 19, 20 ve 21. ciltlerine temmuz ayında, 22, 23 ve 24. ciltlerine ocak ayında başlanmıştır. Ayrıca, derginin bir yıllık yayınıyla birlikte yeni bir cilde başlanırken, derginin Temmuz 1945- Aralık 1947 yılları arasında çıkarılan sayıları, 21. cilt olarak numaralandırılmıştır.

Derginin künyesinde, her ne kadar “*her ay neşrolunur*” ibaresi yer almış ve derginin ilk 60 sayısı, belirtildiği gibi ayda bir yayınlanmışsa da¹³ daha sonraki sayıları incelendiğinde, derginin yayın periyodunda belirli bir düzen olmadığını, aylık, iki aylık,¹⁴ üç aylık,¹⁵ dört aylık,¹⁶ beş aylık¹⁷ ve altı aylık¹⁸ şeklinde çıkarıldığını görmekteyiz.

Aboneler tarafından tepkiyle karşılanan bu durumdan dolayı, dergi yönetimi, Kasım 1946 tarihli sayısında, okuyucularına bir açıklama yapmıştır. Derginin yayınlarındaki bu düzensizliğin zaruri ve teknik sebeplerden dolayı meydana geldiğini, özellikle yaşanan kâğıt sıkıntısının derginin aylık olarak düzenli bir şekilde çıkarılmasına imkân tanımadığını, fakat bu sıkıntının kısmen ortadan kalktığını, bu yüzden de bundan sonraki sayıların, düzenli bir şekilde yeniden aylık çıkarılacağını belirtildiği yazıya aşağıda yer verilmiştir:

“Okuyucumuzla Konuşma

Harbin doğurduğu güçlükler yüzünden dört yıldan beri üç ayda bir çıkmakta olan Demiryolları Dergisi, son aylarda bazı zaruri sebeplerden dolayı neşir intizamını kaybetmiş ve okuyucularının haklı olarak sitemlerine uğramıştır. Bu gecikmenin Dergi idaresine ait zaruri ve teknik sebepler yüzünden ileri geldiğini, özür dileyerek bildiririz.

¹² *Demiryolları Dergisi*, C 13, S. 157, Mart 1938, s. 1.

¹³ *Demiryolları Mecmuası*, C 6, S. 61, Mart 1930, s. 1.

¹⁴ *Demiryolları Mecmuası*, C 6, S. 62-63, Nisan-Mayıs 1930, s. 1.

¹⁵ *Demiryolları Dergisi*, C 17, S. 203-204-205, İkincikanun-Şubat-Mart 1941, s. 1.

¹⁶ *Demiryolları Dergisi*, C 17, S. 197-200, Temmuz-Birinciteşrin 1941, s. 1.

¹⁷ *Demiryol*, S. 56-60, Mayıs-Eylül 1956, s. 1.

¹⁸ *Demiryol*, Y. 35, S. 402-407, Temmuz-Aralık 1959, s. 1.

Cumhuriyet Dönemi Mesleki Dergi Yayıncılığına Bir Örnek: Demiryollar Mecmuası

543

Bu itirazın, aynı zamanda ilerisi için bir vaad teşkil ettiğine de bu münasebetle okuyucularımıza haber vermeyi bir borç sayıyoruz.

Dergimizi üç ayda bir neşretmeğe bizi mecbur eden belli başlı sebep kâğıt teminindeki güçlükler idi. Bu güçlüğü bugün için kısmen ortadan kalkmış sayıyoruz. Bu itibarla bundan böyle dergimizi ayda bir neşretmeye karar vermiş bulunuyoruz. Fakat buna mukabil okuyucularımıza hiçbir yeni külfet tahvil etmemek, yani dergi için ödedikleri muayyen bedel karşılığında, yılda kendilerine 4 dergi yerine 12 dergi vermek kararındayız.

Günden güne sayıları artan Demiryolcu arkadaşlarımızın meslek dünyasıyla ve birçokları için ameli hayatla yegâne temas vasıtasını teşkil eden Demiryolları Dergisinin daha tatminkâr bir hale getirilmesi ve okuyucularının eline vaktinde ulaştırılması, Genel Müdürlüğümüzün ısrarla üzerinde durduğu mevzulardan birini teşkil etmekte ve bunu en kısa zamanda temin vazifesi Dergi İdaresine verilmiş bulunmaktadır...

Dergimiz gerek iç ve dış meslek hadiselerini takip ve gerek okuyucularının fikri ve mesleki ihtiyaçlarını tatmin bakımından faydalı bir organ haline gelmek için kendisine bir çalışma programı çizmiştir.

Bu programı önümüzdeki sayılarda tafsilâtuyla okuyucularımıza bildireceğiz. Bugüne kadar teknik sebeplere dayanan gecikmeleri anlayış ve müsamaha ile karşılanmasını tekrar rica eder ve bu ricanın ilerisi için bir telâfi vaadini taşıdığını tekrarlarız.”¹⁹

Derginin sonraki sayıları incelendiğinde, 261. sayıya kadar olan 8 nüshanın düzenli olarak aylık, fakat ilerleyen sayıların yine farklı yayın periyodunda çıkarıldığı görülmektedir.²⁰

1992 yılında gerçekleşen bir yıllık kesinti dışında aralıksız çıkarılan derginin yayınlarına, 1998 yılında Başbakanlık Tasarruf Tedbirleri Genelgesi doğrultusunda bir süre ara verilmiştir. Sonrasında, Ajans Altınok AŞ adına Turgut Altınok tarafından ve Ertuğrul Erdoğan'ın sorumlu müdürlüğünde, *Happy Life On Railway* adıyla bir dergi yayınlanmış, ancak bu derginin de dört sayı çıkarıldıktan sonra yayınları sonlandırılmıştır.²¹

Dergini yayınlarına son verilmesi, birçok demiryolcu gibi, yıllarca *Demiryollar Dergisi'*nde yazarlık yapmış, A. Lütfi Balamir tarafından da büyük bir üzüntüyle

19 *Demiryollar Dergisi*, C 21, S. 251-253, Kasım 1946, s. 1.

20 *Demiryollar Dergisi*, C 21, S. 262-263, Ağustos-Eylül 1946, s. 1.

21 H. İbrahim Uçak, “*Demiryollar Mecmuası* ve Demiryolcu Dergileri”, *Kebikeç*, S.11, Kebikeç Yayınları, Ankara 2001, s. 273.

karşılanmıştır. Bunun üzerine, dönemin TCDD Genel Müdürü Hasan Mollaoğulları'na bir mektup göndermiştir. Derginin, geçmişteki ve o günkü demiryolcular için ne ifade ettiğini anlattığı mektubun bir bölümü aşağıda aynen verilmiştir:

“Ülkemizde 144 yıllık bir maziye sahip Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demiryolları İşletmesince, 1 Mart 1341 (1925)'de mesleki anlamda aylık yayınlanan (Demiryollar Dergisi) geçen şu yakın zanda, nedense yayınına ara vermiş bulunuyor.

Bundan mensubiyeti itibariyle Demiryolcu camiası, bil'hassa faal servis elemanları müteessir bulunmaktadır.

Kapatılmasını gerektiren sebebin basım ve maliyetin ağırlığından ileri geldiği veya ekonomik prensipler sonucu olduğu rivayet edilmişse de dergiyi, reklam gelirlerinin karşıladığı da biliniyordu. Konu bugüne kadar açıklanmamış, meçhul kalmıştır.

Sayın Genel Müdür Hasan Mollaogulları,

Demiryolları işletmecisi kesim başta (Yol), (Cer), (Hareket) aktif ünitelerinden oluşur. Öteki üniteler yardımcı yan kuruluşlardır. Ülke genelinde yüzlerce İstasyon ve Garlarda, Şube ve Kısım Şefliklerinde, Lokomotif Depolarıyla, Sundurmalarında, Revizörlüklerle, Sinyalizasyon Birimlerinde trenlerin selamete sevk ve yönlendirilmesinde buralarda on ikişer saat nöbetle çalışan üniformalı tüm personel, acaba bilir misiniz gecelerin zulmetinde, uyku bastırıldığında, göz kapaklarının kapanmaması pahasına benlikleriyle mücadele ederken, o anda oyalanacakları tek çare ve çözüm kapattığımız Demiryol Dergilerini okumak, okumak yine okumaktır...

Demiryolu Dergileri, teşkilatta öteki çalışanlarıyla, ayrıca emekliler için de sanki bir sembol, onunla iç içe bir yaşantı biçimidirler.

Dergilerde, demiryolcuların hatıraları, şiirler, yaşanmış hikâyeler, sosyal içerikli haberler, güzel güzergâh fotoğrafları, Genel Müdürlük aktivite ve yenilikleri, dünya demiryollarından yansımalar, daha da güzeli Türk'ün kurtancısı büyük önderimiz Atatürk'e olan sevgilerin yazıya dökülen tezahürlerini görürsünüz, spor, müzik olaylarını, sağlık öğütlerini okuyabilirsiniz.

Demiryol Dergisi'ni bulabilen bir emekli ise, sayfalarında hayatının en güzel yıllarını verdiği sevgili mesleğinin geçmişini görür gibi olur, heyecanla açar okur ve titizlikle muhafaza eder onu...

Yetişen günümüz (TCDD Basım ve Yayın Kurulu) başarılı kadrosunun etkin

çalışmalarıyla (Demiryol Dergisi)'nin yeniden yayınlanmasına lütuf ve himmetlerini Sayın Genel Müdürümüzden hassaten istirham edeceğiz...”²²

Demiryollar Mecmuası'nın, bir demiryolcu için ne ifade ettiği, dergiye uzun seneler hizmet etmiş birinden daha iyi anlatılamaz. Bu mektup da bunun güzel bir örneği olmuştur.

3. Derginin Fiziksel Özellikleri

1 Mart 1925'de İstanbul'da yayınlanmaya başlanan *Demiryollar Mecmuası*'nın kapağında derginin ismi, ismin hemen altında “*Anadolu-Bağdat Demiryolları Müdüriyeti ‘Umumiyesi tarafından her ay neşr olunur fenni ve mesleki mecmuadır’*” ibaresi yer alır.²³ 23 Mayıs 1927 tarihinde, Devlet Demiryolları ve Limanları Umum Müdürlüğü'nün kurulmasıyla, derginin idaresi de bu kuruma geçmiştir. Böylece, derginin 1 Eylül 1927 tarihli 31. sayısından itibaren “*Anadolu- Bağdat Demiryolları Müdüriyeti ‘Umumisi’*” yerine “*Devlet Demiryolları ve Limanları İdare-i ‘Umumiyesi tarafından her ay neşr olunur fenni mecmuadır’*” ibaresi yer almıştır.²⁴ Derginin kapağında, cilt numarası ve yayın tarihi de yazılıdır.²⁵

Kapağın hemen arkasındaki sayfada, Demiryollarının, hilal ve ayın ortasından geçen kanatlı tren tekerleği logosu, onun altında da derginin basım yeri bulunmaktadır. Sonraki sayfada ise fihristi verilmiştir. Derginin ilk sayfasında, yine kapaktaki isim ve altındaki ibare, onların altında da fiyatı ve abone bedelleri yazılmıştır. İsmi üstünde sayfa numarası, sağ tarafında sayı numarası, kaçıncı yılı olduğu, “*Anadolu-Bağdat Demiryolları İstasyon Şubesi’*” olarak gösterilen adres bilgisi; sol tarafında da yayın tarihi, cilt numarası ve telgraf numarası yer almaktadır.²⁶ Temmuz 1934'den itibaren Ankara'da çıkarılmaya başlanan derginin adresi de değişmiş ve “*Ankara Devlet Demiryolları ve Limanları İdare-i Mecmua Müdürlüğü’*” olarak gösterilmiştir. Aynı sayıda, derginin bundan sonraki sayılarının Ankara'da neşredileceği, nedenleriyle birlikte okuyucuya şöyle duyurulmuştur:

“Şimdiye kadar İstanbul'da çıkmış olan Demiryolları mecmuası, bu sayısından itibaren neşir vazifesine Ankara'da devam kararı aldı.

Türk ülkesindeki şehirleri, kasabaları ve köyleri birbirine ve ülke dışındaki

22 Uçak, agm, s. 251.

23 *Demiryollar Mecmuası*, C 1, S. 1, 1 Mart 1925, s. 1.

24 *Demiryollar Mecmuası*, C 3, S. 31, 1 Eylül 1927, s. 1.

25 *Demiryollar Mecmuası*, C 1, S. 1, 1 Mart 1925, s. 1.

26 *Demiryollar Mecmuası*, C 1, S. 1, 1 Mart 1925, s. 1.

hatlara demir ağırlarla bağlamağı güttüğü siyasetlerin en üstünlerinden birisi olarak seçen Cumhuriyet idaresinde Demir yollar mevzuu üzerinde engin neşriyatta bulunmayı da “milletimizi muasır medeniyetler seviyesinin üstüne çıkarmak” savaşının bir parçası saymak yanlış olmaz.

Şimdiye kadar İstanbul’da mecmuayı neşreden arkadaşlarımızın da duyup düşündükleri gibi Demir yollar ailesi içinde ve dışında bulunan yurttaşları bu ehemmiyetli mevzu ile her bakımdan alâkalandırmağı neşriyatımıza gaye ve hedef olarak seçmiş bulunuyoruz.

Sayfalarımızda değerli fen adamlarımızın yüksek ihtisası makalelerine yer ayıracağımız gibi yurdun her tarafında bulunan okuyucularımıza zevk, fayda ve bilgi verecek türlü yazılara da sütunlarımızı açık bulunduracağız.

Müspet bilgiyi elinde bir meş’ale gibi tutan inkılâp yürüyüşünde sür’atle zaman ve mekân engellerini yenen Demir yolları bütün rejim yolları için canlı ve alâkah bir mevzu olduğunu ispat edeli çok olmuştur.

Yurdumuzun çelik damarları günden güne daha fazla uzar, kuvvetlenirken onun yapılması ve ilerlemesi için rayın, kazanın, borunun ve tekerleğin yanı başında hokka ile kalemin de göreceğı bir vazife vardır.

İşte bu sayıdan itibaren Ankara’da basılmağa başlayan mecmuamızın davası, bu hizmeti elinden geldiğı ve gücü yettiğı kadar mükemmel bir surette başarabilmektir.

Hayatlarında birçok engelleri devirmiş ve birbirine ulaşmaz sanılan merhaleleri birleştirmiş olan şeflerimizin emir ve direktifleri kulağımızda ve gözümüzün önünde, değerli fen adamlarımızın yazıları masamızın üzerinde bulundukça bu vazifeyi başaracağımıza şüphe etmemek fazla bir iddia olmaz kanaatindeyiz.”²⁷

Derginin sayfa sayısı 35 ile 65 arasında değişmektedir. Fakat bu durum özel sayılarda farklılık göstermiş, özellikle Cumhuriyetin yıl dönümlerinde yayımlanan nüshalarının sayfa sayıları arttırılmıştır. Örneğın Cumhuriyetin onuncu yılı münasebetiyle çıkarılan özel sayısı iki aylık olup, ortalama 270 sayfadır.²⁸

Harf İnkılabına kadar Arap harfleriyle basılan derginin, inkılabtan önce çıkan son sayısı²⁹ ve inkılabtan hemen sonraki 45. sayısında,³⁰ derginin ismi ve rakamlar Latin harfleriyle, gerisi yine Arap harfleriyle basılmıştır. Aralık 1928 tarihli 46.

27 *Demiryollar Mecmuası*, C 10, S. 113, Temmuz 1934, s. 1.

28 *Demiryollar Mecmuası*, C 9, S. 104-105, I. ve II. Teşrin 1933, s. 1.

29 *Demiryollar Mecmuası*, C 4, S. 44, Teşrinievvel 1928, s. 1.

30 *Demiryollar Mecmuası*, C 4, S. 45, Teşrinisani 1928, s. 1.

sayısından itibaren, derginin tümü Latin harfleriyle basılmış ve bu durum aynı sayıda şöyle bildirilmiştir:

“Harf inkılâbı münasebetiyle Demiryollar Mecmuasının 45 inci sayısına kadar eski Arap harfleriyle olan neşriyatına hitam verilmiş, 46 ncı sayıdan itibaren yeni Latin harfleriyle neşrine başlamıştır.

Mecmuanın yıl ve cilt başı mart olmasıyla inkılâp üzerine IV üncü cildi ancak dokuz sayıdan teşkil olunmuş bu V inci cilt de on beş sayıdan teşekkül etmiştir.”³¹

Ekim 1951’de ismi *Demiryol* olarak değiştirilen derginin aynı zamanda şekli de değiştirilmiştir. Derginin boyutları küçültülmüş, dergi kapağına her sayısında farklı bir resim basılmıştır. Cilt numarası verilmemiş ve dergi sayıları 1’den başlatılmıştır. Fakat Ocak 1957’den itibaren derginin kaçınıcı yılı olduğu verilmeye başlanmıştır. İsmi sol tarafında derginin sayısı, adresi ve abone bedelleri; önceki sayılarında ismin altına yazılan ibare ise sağ tarafında yer almıştır.³²

1953 yılına kadar genellikle derginin son sayfasında verilen mesul müdür, Ekim 1953 tarihli 25. sayıdan itibaren ismin hemen altına yazılmıştır.³³ 1958 yılında yeniden bir değişiklik yapılmış ve derginin künyesi, ismin hemen altında verilmiştir.³⁴

Demiryol olarak yayınlarına devam eden dergide, okuyucuların dergi hakkındaki düşüncelerinin ve dergiden beklentilerinin neler olduğunun sorulduğu bir ilân, ilk sayfadaki içindekiler kısmının hemen altında şu şekilde yer almıştır:

“Dergiyi Nasıl Buluyorsunuz, Daha Neler İstiyorsunuz?”

Geçen yıldan beri yeni bir şekilde yayınlanmakta olan (Demiryol) dergisinin bütün meslektaşlarımızdan beklediği alâka ve iyi kabulün esirgenmediğini görmekle bahtiyarız. Sizleri memnun edebilmek için çok yenilikler düşündük ve bunlardan bir kısmını hemen tatbika koyulduk. Gayemize en kısa zamanda erişebilmemiz için sizlerin de değerli düşünce ve tekliflerinizi öğrenmek ihtiyacındayız:

Dergiyi Nasıl Buluyorsunuz Ve Daha Neler İstiyorsunuz?

Bu soruların karşılıklarını hemen dergi müdürlüğüne yazınız. Ad ve

31 *Demiryollar Mecmuası*, C 5, S. 46, Kânunievvel 1928, s. 1.

32 *Demiryol*, S. 1, Ekim 1951, s. 1.

33 *Demiryol*, S. 25, Ekim 1953, s. 1.

34 *Demiryol*, Y. 34, S. 384-385, Ocak-Şubat 1958, s. 1.

adresinizi belirtmek suretiyle bunları geliş sırasıyla derginin ayrı bir sayfasında ve arzularınızı imkân nispetinde yerine getirmeye çalışacağız.”³⁵

Derginin, 1989 yılından itibaren *Demiryolcu* ismiyle yayınlarına devam ettiği sayılarında ise derginin künyesinde yayın tarihi, yayın yılı ve sayısı, “*Demiryolcu: Aylık Mesleki Dergi*” ibaresi, derginin sahibi, sorumlu yazı işleri müdürü, idare yeri, haberleşme adresi ve basım yeri küçük bir çerçeve içinde ve 3. sayfanın en altında verilmiştir. Her aralık ayında bir yılını dolduran derginin sayı numaraları, yeni yayın yılı olarak belirtilen ocak ayında yeniden 1’den başlatılmış.³⁶

4. Derginin Basım Yeri, Fiyatı ve Abone Bedeli

Uzun bir yayın geçmişine sahip olan derginin, İstanbul’da çıkarılan sayılarının basım yeri Haydarpaşa Demiryolları Matbaası’dır.³⁷ Temmuz 1934’den itibaren Ankara’da yayınlanmaya başlanan derginin ilk 5 sayısı Hakimiyet-i Milliye Matbaası’nda,³⁸ Aralık 1934 tarihli 118. sayısından itibaren de Ulus Matbaası’nda basılmıştır.³⁹ Daha sonraki sayıları incelendiğinde, türlü sebeplerden dolayı dergi farklı matbaalarda basılmıştır. Bunlar sırasıyla: 1938-1954 Alaaddin Kral Matbaası,⁴⁰ 1954-1961 Ankara Doğu Matbaası,⁴¹ 1961 Güzel İstanbul Matbaası,⁴² 1961-1964 TCDD Matbaası/İzmir,⁴³ 1965 Güzel İstanbul Matbaası,⁴⁴ 1966-1967 TCDD Matbaası/İzmir,⁴⁵ 1967-1968 Güzel İstanbul Matbaası,⁴⁶ 1968-1969 Başnur Matbaası,⁴⁷ 1969-1990 Ajans-Türk Matbaacılık,⁴⁸ 1990-1998 Yıldırım Basımevi Matbaası.⁴⁹

35 *Demiryol*, S. 25, Ekim 1953, s. 1.

36 *Demiryolcu*, Y. 4, S. 1-2, Ocak-Şubat 1992, s. 1.

37 *Demiryollar Mecmuası*, C 10, S. 111-112, Mayıs-Haziran 1934, s. 1.

38 *Demiryollar Mecmuası*, C 10, S. 117, 29 II. Teşrin 1934, s. 620.

39 *Demiryollar Mecmuası*, C 10, S. 118, I. Kanun 1934, s. 674.

40 *Demiryollar Dergisi*, C 14, S. 166, B. Kanun 1938, s. 1.

41 *Demiryol*, S. 30, Mart 1954, s. 41.

42 *Demiryol*, Y. 37, S. 420-421, Ocak-Şubat 1961, s. 1.

43 *Demiryol*, Y. 37, S. 424-425, Mayıs-Haziran 1961, s. 1.

44 *Demiryol*, Y. 40, S. 472-475, Mayıs-Ağustos 1965, s. 1.

45 *Demiryol*, Y. 40, S. 480-481, Ocak-Şubat 1966, s. 1.

46 *Demiryol*, Y. 42, S. 500, Eylül 1967, s. 1.

47 *Demiryol*, Y. 43, S. 512, Eylül 1968, s. 1.

48 *Demiryol*, Y. 44, S. 524, Eylül 1969, s. 1.

49 *Demiryolcu*, Y. 2, S. 10, Ağustos-Eylül 1990, s. 3.

Derginin ilk sayısından itibaren satış fiyatı 25 kuruş, abonelik bedeli ise altı aylığı yurt içi 1,5 lira, yurt dışı 3 lira, seneliği yurt içi 3 lira yurt dışı 5,5 lira olarak belirlenmiştir. Mart 1948 tarihli 269. sayısına kadar geçen 23 sene içerisinde de fiyatında ve abonelik bedelinde, herhangi bir değişim olmamıştır.⁵⁰ Dergide, Nisan-Mayıs 1948 tarihli 270. sayısından itibaren fiyat değişimine gidilmiş ve bir nüshası 40 kuruş, altı aylık bedeli yurt içi 2.40 lira, yurt dışı 4,80 lira, senelik yurt içi 4.80, yurt dışı 9,6 liraya yükseltilmiştir.⁵¹

Ekim 1953 yılında derginin abonelik bedeli değişmemiş, 40 kuruş olan derginin fiyatı 50 kuruş olmuştur.⁵²1955 yılı sonuna kadar herhangi bir fiyat artışına gidilmeyen dergide, abonelik bedelleri ve nüsha fiyatı Ocak 1956 yılında yeniden artırılmıştır. Buna göre derginin nüshası 1 lira, altı aylık yurt içi bedeli 6 lira, yurt dışı 12 lira, senelik yurt içi 12 lira, yurt dışı bedeli ise 24 lira olarak satışa sunulmuş ve bu durum abonelere şu şekilde duyurulmuştur:

“Sayın Okur ve Abonelerimiz

52 sayılı Ocak 1956 nüshasından itibaren dergimizin fiyatı (1) liraya çıkarılmış ve yıllık abone bedeli 12, altı aylığı 12 lira olmuştur.

Dış memleketler için yıllık abone 24, altı aylığı 12 Türk Lirasıdır.

Ancak, geçen yıldan Mart 1956’ya kadar abone bulunanlardan fiyat farkı istenilmeyecektir.

Sayın mutemetlerden Mart 1956 ayından itibaren Dergi bedellerini buna göre kesmelerini rica ederiz.”⁵³

1959 yılında abone fiyatları değişmezken, derginin bir nüshası 2 liradan satışa sunulmuştur.⁵⁴ 1969 Haziran tarihli 571. sayısında yapılan yeni bir artışla, nüshası 3 lira, altı aylığı yurt içi 18 lira, yurt dışı 36 lira, senelik yurt içi 36 lira, yurt dışı 72 lira olarak belirlenmiştir.⁵⁵ Derginin, Mayıs 1971 tarihli 544. sayısında, fiyatı 5 lira, 6 aylık bedeli yurt içi 30, yurt dışı 60 lira, senelik bedeli ise yurt içi 60, yurt dışı 120 liraya yükselmiştir.⁵⁶ Kasım 1977’de derginin fiyatında ve abonelik bedellerinde,

50 *Demiryollar Dergisi*, C 22, S. 269, Mart 1948, s. 1.

51 *Demiryollar Dergisi*, C 23, S. 270-271, Nisan-Mayıs 1948, s. 1.

52 *Demiryol*, S. 25, Ekim 1953, s. 1.

53 *Demiryol*, S. 53, Şubat 1956, s. 1, 36.

54 *Demiryol*, Y. 35, S. 398, Mart 1959, s. 1.

55 *Demiryol*, Y. 44, S. 521, Haziran 1969, s. 1.

56 *Demiryol*, Y. 46, S. 544, Mayıs 1971, s. 1.

iki katı bir artış yaşanmış ve nüshası 10 lira, altı aylığı yurt içi 60, yurt dışı 120 lira, seneliği yurt içi 120, yurt dışı 240 lira olmuştur.⁵⁷ Dergide, Ocak 1980 yılında tekrar fiyat artırımına gidilmiş ve abone bedelleri yine iki katına çıkarılmıştır. Buna göre, derginin bir nüshası 20 lira, altı aylık bedeli yurt içi 120, yurt dışı 240 lira, senelik bedeli yurt içi 240, yurt dışı 480 lira olmuştur.⁵⁸

Mart 1989 yılında *Demiryolu* ve *Demiryolcu* isimleriyle iki farklı yayın olarak çıkarılan dergilerin her ikisinde de fiyatı ve abonelik bedellerine dair herhangi bir bilgi yer almamıştır. Dergi ücretsiz olarak okuyucuya sunulmuştur.⁵⁹

Dergini satış bedelleriyle ilgili söylenebilecek bir diğer husus da birden fazla ay olarak yayınlanan sayılar için farklı fiyat tarifesi uygulanmış olmasıdır. Örneğin, derginin, fiyatı 2 lira olan Ocak-Şubat 1966 tarihli 480-481. sayısı, “*Bu nüshanın fiyatı 4 liradır*” denilerek, iki sayı bedelinden satışa sunulmuştur.⁶⁰

Derginin özel sayı olarak çıkarılan nüshaları da farklı fiyattan satılmıştır. Örneğin TCDD'nin otuzuncu yıl münasebetiyle, Mayıs-Eylül 1946 tarihli 56-60. sayısı “*Fevkalâde Nusha*” olarak basılmış, o yıl fiyatı 1 lira olan derginin bu sayısı, “*Özel Sayı Fiyatı 10 Liradır. Sayın Abonelerden Fiyat Farkı Alınmaz*” denilerek, 10 liradan satışa sunulmuştur.⁶¹

5. Derginin Yönetim Kadrosu

Derginin ilk mesul müdürü Satvet-i Ziya Bey'dir. Satvet-i Ziya Bey'in, Hariciye Nezaretinde bir göreve atanmasıyla, derginin mesul müdürlüğüne 10. sayıdan itibaren Mahmut Sadık Bey getirilmiştir.⁶² Mahmut Sadık Bey'in beş yıllık görevi sonrası vefat etmesi üzerine, derginin mesul müdürlüğü görevini Mehmet Ali Bey üstlenmiştir.⁶³ Mayıs 1934'de kadar İstanbul'da Mehmet Bey'in sorumluluğunda yayınlarını sürdüren dergi, Temmuz 1934'den itibaren bu kez de Mehmet Nurettin Artan Bey'in mesul müdürlüğünde, Ankara'da çıkarılmaya başlanmıştır.⁶⁴ Görev yaptığı süre zarfında dergiye yeni bir kimlik ve yeni bir çehre kazandıran Nurettin

57 *Demiryol*, Y. 52, S. 622, Kasım 1977, s. 1.

58 *Demiryol*, Y. 54, S. 648, Ocak 1980, s. 1.

59 *Demiryolu*, Y. 64, S. 761/762/763 Haziran-Ağustos 1989, s. 1.

60 *Demiryol*, Y. 40, S. 480-481, Ocak-Şubat 1966, s. 1.

61 *Demiryol*, S. 56-60, Mayıs-Eylül 1956, s. 1.

62 *Demiryollar Mecmuası*, C 1, S. 10, 1 Kanunievvel 1341/1925, s. 319.

63 *Demiryollar Mecmuası*, C 6, S. 66-70, I inci Kanun 1930, s. 464, 468.

64 *Demiryollar Mecmuası*, C 10, S. 113, Temmuz 1934, s. 378.

Artam'dan sonra, mesul müdürlüğe Ocak 1937'de Şinasi Boray getirilmiştir.⁶⁵ Ocak 1941 tarihine kadar Şinasi Boray'ın sorumluluğunda çıkarılan derginin, bir sonraki mesul müdürü çok kısa bir süreliğine bu görevi ifa etmiş ve Şubat 1941'de göreve başlamış olan Sadi Seçmeer'dir.⁶⁶ Derginin Kasım 1941- Mart 1942 tarihli sayılarında mesul müdürlüğünü Emin Paksüt yapmıştır.⁶⁷ Tıpkı Sadi Bey gibi Emin Bey'in de görev süresi çok kısa sürmüş, yerine Nisan 1942'de Kemal Zeki Gencosman getirilmiş ve dört yıldan fazla bir süre bu görevi yürütmüştür.⁶⁸ Derginin bir diğer sorumlu müdürü, Aralık 1946'da göreve başlamış İlhami Gök'tür.⁶⁹ Haziran 1951 yılına kadar görevini sürdüren İlhami Bey'den sonra göreve gelen Reşat Yamaner'in döneminde, derginin içeriğinin zayıflaması, okuyucuların taleplerinin artması ve tirajının giderek düşmesi üzerine, Ekim 1951'de, dergi yeni bir şekil, yeni bir içerik ve yeni bir isimle okuyucuya sunulmuştur.⁷⁰ Reşat Yamaner bu görevi Ocak 1955 yılına kadar sürdürmüştür.⁷¹

Derginin daha sonraki yıllarda mesul müdürlüğünü sırasıyla: "Nisan 1955 Servet Zengin,⁷² 13 Ağustos 1957 Asım Sağıroğlu,⁷³ Ocak 1959 Tevfik Sungur,⁷⁴ Ocak 1960 Hilmi Kaşıkçioğlu,⁷⁵ Eylül 1961 Şefik Tetik,⁷⁶ Ağustos 1967 Haydar Özakman,⁷⁷ Ağustos 1979 Ömer Kılıçalp,⁷⁸ Mart 1989 Ömer Kılıçalp ve Hüsnü Nalçakan,⁷⁹ Şubat 1990 Arif Atilla,⁸⁰ Nisan 1990 Hüsnü Nalçakan,⁸¹ Ocak 1991 Turgay Doludeniz⁸² yapmıştır.

65 *Demiryollar Dergisi*, C 12, S. 143, 1 Sonkânun 1937, s. 606.

66 *Demiryollar Dergisi*, C 16, S. 192, Şubat 1941, s. 1.

67 *Demiryollar Dergisi*, C 17, S. 201-202, II. Teşrin-i Kânun 1941, s. 144.

68 *Demiryollar Dergisi*, C 17, S. 206-207-208, Nisa-Mayıs-Haziran 1942, s. 1.

69 *Demiryollar Mecmuası*, C 21, S. 254, Aralık 1947, s. 1.

70 *Demiryol*, S. 1, Ekim 1951, s. 1.

71 *Demiryol*, S. 40-41, Ocak-Şubat 1955, s. 1.

72 *Demiryol*, S. 42-43, Mart-Nisan 1955, s. 1.

73 *Demiryol*, Y. 33, S. 379, Ağustos 1957, s. 1.

74 *Demiryol*, Y. 35, S. 396, Ocak 1959, s. 1.

75 *Demiryol*, Y. 36, S. 408-409-410, Ocak-Şubat Mart, s.1.

76 *Demiryol*, Y. 37, S. 428-429, Eylül, Ekim 1961, s. 1.

77 *Demiryol*, Y. 42, S. 499, Ağustos 1967, s. 1.

78 *Demiryol*, Y. 53, S. 643, Ağustos 1979, s. 1.

79 *Demiryolcu*, Y. 1, S. 1, 1 Mart 1989, s. 3.

80 *Demiryolcu*, Y. 2, S. 6, Şubat 1990, s. 3.

81 *Demiryolcu*, Y. 2, S. 8, Nisan-Mayıs 1990, s. 3.

82 *Demiryolcu*, Y. 3, S. 1, Ocak 1991, s. 3.

6. Derginin İçeriği

Demiryollar Mecmuası'nın içeriği incelendiğinde, derginin büyük bir çoğunluğunda mesleki ve teknik konulara dair makalelere, haberlere, istatistiki bilgilere, tablo ve grafiklere, kanun, yönetmelik ve tamimlere yer verildiği görülmektedir. Kamuoyu, demiryolu teşkilatının bütün projelerinden haberdar edilmiş, yurdun demiryolu ulaşımında her geçen gün nasıl bir hızla ilerlediği, yapımına başlanmış ya da başlanacak projelerin neler olduğu, bunların ülkeye sosyal, siyasi ve ekonomik yönden nasıl bir katkı sağladığı ya da sağlayacağı örneklerle okuyucunun bilgisine sunulmuştur. Bundaki en önemli amaç da Cumhuriyet rejiminin, “*Yurdun dört yanını demir ağlarla örmek*” politikasını gerçekleştirmek isteyenlerin sözcülüğünü yapmak, geçmişte yapılanlardan yola çıkarak ileriye ışık tutmak, personelin mesleki yeterliliğine, tecrübesine, bilgisine ve birikimine katkı sunmak olmuştur.

1925-1951 yılları arasında yayınlanan *Demiryollar Mecmuası* ve *Demiryollar Dergisi*'nin sayıları incelendiğinde, dergide, mesleki haber ve makalelerin çoğunlukta olduğu görülmektedir. Dergi, “İdari Kısım”, “Teknik Kısım”, “Fenni Kısım” başlıklarıyla bölümlere ayrılmıştır.

“İdari Kısım” bölümünde genellikle “*Kanunlar*”, “*Nizamnameler*”, “*Tamimler*”, “*Raporlar*”, “*Tarife Değişiklikleri*”, “*Haberler-İstatistikler*”, “*Demiryolundan Resimler*”, “*Sağlık Bahsi*” “*Spor Bahsi*” başlıkları altında haberler verilmiştir. 1945 yılında, dergide yer alan konu başlıklarının sayısı artmış ve içeriği daha da zenginleşmiştir. Önceki konuların yanına, “*Meslek Tarihi*”, “*Hukuk Bahisleri*” “*Ekonomi*”, “*Ziraat*”, “*Rasyonalizasyon-Organizasyon*”, “*Hayat ve Kültür*”, “*Dil ve Edebiyat*”, “*Dış Haberler*”, “*İç Haberler*” başlıklı bölümler eklenmiştir.

Derginin hemen her sayısında, TCDD ile ilgili Mecliste yapılan görüşmeler, çıkarılan kanunlar, yayınlanan genelgeler, yönetmelikler ve tamimler yer almıştır.⁸³

Dergide, teknik alanda yazılmış birçok makale bulunmaktadır. Örneğin, derginin Mayıs 1929 tarihli 51. sayısında, demiryolunda görev yapan birçok mühendis ve ustabaşının, tren fren sistemleri hakkında yeterli eğitimi almadıklarından ve konu hakkında başvurabilecekleri herhangi bir kaynağın olmamasından dolayı, hayati bir öneme sahip bu konu ile ilgili bir makalenin yazılması uygun görülmüş ve durum şu sözlerle izah edilmiştir:

“Havayı muzik frenleriyle işgal eden mühendis ve ustabaşların ekserisi yüksek mekteplerden mezun olmadıkları gibi kısmı azamide

83 *Demiryollar Dergisi*, C 12, S. 144, Şubat 1937, s. 622.

darülfünunların fakültelerine devam etmişlerdir. Ekseri ahvalde bu zevat bu günkü vaziyetlerine uzun seneler ve ameli olarak lokomotif makinisti veya frenlerin tamiri atelyelerinde çalışmak suretiyle yükselmişlerdir. Ve ekseriya genç yaşta çalışma hayatına atılmışlardır. Bunun içindir ki bugüne kadar bu işlere vakıf olan bir zat tarafından yazılmış bir tek eser yoktur. Bazen düsturların ikamesinde bazı mühim nokatı şaşılacak bir vaziyette izale etmeğe uğraşırlar. Vakiâ mes'ele muharrir veya müellif için basit olsa dahi bu cihette biraz tenevvür etmek isteyen herhangi bir şahıs için bu yazılar hatı muhiden ibaret kalmak mecburiyetindedir.

Binaenaleyh, burada her cihetten ciddi olan bir vaziyet mevcut bulunuyor her zaman şahit sıfatıyla istima edilmek üzere fren müfettişlerinin mehakime davet edilmeleri mevzubahs olduğu ve bunların birer eksper olmak sıfatıyla reylerini almak icap ettiği zaman yekdiğerini takip eden iki trenin birbirine veya hemzemin geçitlerde vukua gelecek, herhangi bir kazada dinlenmeleri icap ettiği vakit bunlar lazım olan mukni cevapları vermekten aciz bulunuyorlar; dava vekilleri formüllerle iktifa etmiyorlar ve tevcih ettikleri bazı suallerle şahitlerin vazietlerini işgal ediyorlar..."⁸⁴

Yukarıda yer alan açıklamadan da anlaşılacağı gibi, Cumhuriyetin ilk yıllarında, konunun uzmanları tarafından mesleki alanda yazılmış makalelerin yayınlanması dergi için önemli bir vazife olarak görülmüş ve ihtiyacı olan personelin bilgisine sunulmuştur. Dergide yine aynı amaç doğrultusunda, özellikle genç demiryolcuların istifade edebileceği, genellikle teknik konuların yer aldığı "*Genç Şimendüfercilere ma'lûmât-ı Nâfi'a*" başlıklı bir bölüm bulunmaktadır. Personelin, bu bölümde yer alan bilgilerden en iyi şekilde fayda sağlaması hedeflenmiş, bunun için de okuyucuların görüşlerini bildirmesi ve destek vermeleri istenmiştir. Bu konunun, dergi yönetimi için çok önemli olduğu şu sözlerle ifade edilmiştir:

"Muhterem Abonelerimize

Birkaç nüshadır, dikkat buyurulduğu üzre, "Genç Şimendüfercilere Ma'lûmât-ı Nâfi'a" kısmına bilhassa 'Umur-u Cerriye Reisi Tevfik Beyefendinin inzimam-ı himmetiyle, daha ziyâde güşâyış virmege çalışmaktayız. Genç şimendüfercilerin günden güne mütezâyid bir surette "Demiryolları Mecmuası"na göstermekde oldukları rağbet-i mukbelede bulûnmağa ve böylece istifâdelerini mucip olacak makâlâtümüzü, 'alâkadârâne okuyacaklarından emin bulunduğumuz şuûn kısmımızı tevsi' etmeye çalışıyoruz. 'Umumiyetle abonelerimizin ve bilhassa genç

şimendifercilerimizin mecmualarından daha ne gibi hizmetler bekledikleri hakkındaki irşâdlarına –bu husustaki arzularını imkân derecesinde yerine getirmeğe çalışmak şartıyla- intizar ve bunu bilhassa rica ederim.”⁸⁵

Dergideki bir diğer önemli bölüm de mali konulara dair hazırlanan raporlar olmuştur. Örneğin, derginin, 23. sayısında, Demiryolu için hazırlanmış maliyet raporları “*Münâkalât ___ Devriyesi (Mâliyet Fi’atı) Nedir. Neye Yarar. Nasıl Ta’yin Olunur*” başlığıyla ayrıntılı bir şekilde verilmiştir.⁸⁶ Bir başka sayısında “*D.D Yolları Tekaiüt sandığı müdürlüğü tarafından 1935 malî yılı bilançosuna bağlanan rapor*” başlığı altında, Devlet Demiryolları ve Limanları Umum Müdürlüğü Tekaiüt Sandığının 1935 mali yılına ait finans raporları verilmiştir.⁸⁷ Derginin bazı sayılarında da “*D.D Yolları mukayeseli işletme cetveli*” başlığı altında, kurumun yıllık mukayeseli kâr-zarar cetvelleri yer almıştır.⁸⁸

Yine Demiryolu işletmelerinin yıllık faaliyet raporları ayrıntılı bir şekilde okuyucuyla paylaşılmıştır. Tablolarda işletmelerin sermaye miktarı, istasyon miktarı, makine adedi, atölyelerin bir sene içinde yapabilecekleri tamir işlerinin ortalama sayısı, mevcut olan lokomotif, forgon (eşya taşımak için trenlere eklenen kapalı vagon), vagon, yolcu arabalarının sayıları tek tek verilmiştir. Daha sonra, bir yıl boyunca taşınan yolcu sayısı ve kişi başı ortalama kat edilen kilometre toplamı; aynı şekilde taşınan eşya ve hayvan sayıları ayrı ayrı kaydedilmiş, son olarak da şirketin bir yıllık kâr zarar tablosu verilmiştir.⁸⁹ Dergide, bazı ülkelerin Devlet Demiryolları yıllık bilanço tabloları da yayınlanmıştır.⁹⁰

Dergide, Anadolu-Bağdat Demiryolları ve daha sonra kurulan Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demiryolları tarafından, yurdun dört bir yanında yapımına başlanan, yapımı devam eden ya da tamamlanan demiryolu ve köprü inşaa faaliyetleri yakından takip edilmiş ve yaşanan gelişmeler ayrıntılı bir şekilde, yapıların son hallerinin fotoğraflarıyla da zenginleştirilerek okuyucunun bilgisine sunulmuştur.⁹¹ Ayrıca, yapımı tamamlanan hatların açılış törenlerine, törene katılanlar tarafından yapılan konuşmalara, gönderilen tebrik telgraflarına da geniş

85 *Demiryollar Mecmuası*, C 3, S. 29, 1 Temmuz 1927, s. 199.

86 *Demiryollar Mecmuası*, C 2, S. 23, 1 Kanun-i Sani 1927, s. 355.

87 *Demiryollar Dergisi*, C 12, S.143, 1 Sonkânun 1937, s. 565.

88 *Demiryollar Dergisi*, C 12, S. 144, Şubat 1937, s. 628.

89 *Demiryollar Mecmuası*, C 3, S. 26, 1 Nisan 1927, s. 67.

90 *Demiryollar Dergisi*, C 13, S. 156, Şubat 1938, s. 467.

91 *Demiryollar Mecmuası*, C 7, S. 80, 1 Birinci teşrin 1931, s. 672.

yer verilmiştir. Örneğin, 30 Ağustos 1930 yılında yapımı tamamlanan, Ankara-Sivas Hattı'nın açılış töreni, dergide çok geniş bir yer bulmuştur. Dergide, bu hattın öneminden şu şekilde bahsedilmiştir:

“Devlet Demiryolları inşaat faaliyeti, muhtelif istikâmetlerde, mühim inkişafalara mazhar olmuştur. Bunların içinde bilhassa bir tanesi, hattın Sivas'a varması o kadar mühim bir hadisedir ki yalnız demiryolculuk âlemimize değil, memleketin umumi vaziyetini de pek yakından alakadar edecek mahiyettedir. Bunla aziz yurdumuzun iktisâdi kazancı kayda şayan olduğu gibi müdafaa kabiliyeti noktasında ihraz edilen muvaffakiyet de başlı başına bir zafer teşkil eder.”⁹²

Daha sonra: “*İşbu hatlardan ahiren işletmeye açılan Şarkışla-Sivas, Zile-Kündüz kısımleriyle Filyos-Irmak hattının Filyos-Balıksık kısımlarının işletmeye açılma merasimine ait birçok resimle intibaları ve mezkûr hatlar hakkında, mecmuamız için gönderilen yazıları karilerimize takdim ediyoruz*” denerek, “*Sivasın İşletmeye Açılması Münasebetiyle*” başlığı altında, öncelikle Başvekil İsmet Paşa'nın, tören alanında yapmış olduğu konuşması, tam metin halinde verilmiş, ardından da Ankara-Sivas hattının inşa faaliyetlerinin başlangıcından, o güne kadar geçen süre içinde yaşanan gelişmeler ayrıntılı bir şekilde anlatılmıştır.⁹³ Yine yapımı tamamlanan demiryolu ve köprülerin inşa maliyetleri hakkında yazılmış, birçok makale bulunmaktadır.⁹⁴

Dergide, gerek yurt içinde ve gerekse yurt dışındaki demiryolu gelişmeleri hakkındaki haberler “*Demiryollar Şuunu*”⁹⁵ ya da “*Demiryollarından Haberler-İstatistikler*” bölümleri içerisinde yer alan “*Yurtiçi Haberleri*” ve “*Yurtdışı Haberleri*” alt başlıklarıyla verilmiştir.⁹⁶

Özellikle, yurtdışındaki demiryolu ve köprü faaliyetleri yakından takip edilmiştir.⁹⁷ Derginin bazı sayılarında “*Demiryol Âleminden Haberler*” başlığı altında, birçok ülkenin demiryolu faaliyetleri ile ilgili haberler yer almıştır.⁹⁸ Yine “*Komşularımızın Demiryolu Faaliyetleri*” başlıklı bir yazı dizisi hazırlanarak, Türkiye'nin sınır komşuları olan ülkelerdeki demiryollarının durumu ve hükümet politikaları hakkında

92 *Demiryollar Mecmuası*, C 6, S. 66-70, I inci Kanun 1930, s. 269.

93 *Demiryollar Mecmuası*, C 6, S. 66-70, I inci Kanun 1930, s. 270.

94 *Demiryollar Mecmuası*, C 5, S. 49, Mart 1929, s. 161.

95 *Demiryollar Mecmuası*, C 2, S. 23, I Kanun-i Sani 1927, s. 390.

96 *Demiryollar Dergisi*, C 12, S. 143, I Sonkânun 1937, s. 573.

97 *Demiryollar Mecmuası*, C 1, S. 9, I Teşrin-i Sani 1925, s. 283.

98 *Demiryollar Mecmuası*, C 5, S. 54, Ağustos 1929, s. 447.

değerlendirmelerde bulunulmuştur.⁹⁹ Ayrıca “*Şimal-i Amerikada Harikul’ade Bir Köprü*” başlığıyla verilen haberde olduğu gibi, birçok haberde de istatistiki bilgiler verilmiştir.¹⁰⁰

Demiryolu personelinin, çeşitli incelemeler yapmak ve dünyadaki demiryolu faaliyetleri ile ilgili gelişmeleri yerinde görüp tespit etmek amacıyla yurt dışına yapmış oldukları ziyaretlerde hazırladıkları raporlar, derginin bazı sayılarında yazı dizisi şeklinde yer almıştır. Bunlardan biri, Demiryolu Şubesi Teknik Heyetinden İsmail Fuat Bey’in Almanya, Fransa, Belçika gibi ülkelerin demiryolu inşaat alanlarında, istasyonlarında ve garlarında yapmış olduğu incelemeleri, çizim ve fotoğraflarla, ayrıntılı bir şekilde anlattığı raporlardır. Bu raporlar derginin birkaç sayısında “*Avrupada Gördüklerim*”¹⁰¹ “*Son Tedkik Seyahatimde Gördüklerim –Almanya-*”¹⁰², “*Fransız Şimâl Şimendüferleri*”¹⁰³ ve “*Belçika Demiryollarında Gördüklerim*”¹⁰⁴ başlıklarıyla yayınlanmıştır.

Dergide yer alan önemli bir yazı dizisi de “*Türkiye Demiryolları Tarihçesi*” başlığıyla verilmiştir. Yazının içeriği incelendiğinde, Osmanlı zamanında başlayan Türk Demiryolu faaliyetlerinin, 1926 yılına kadarki süreci anlatılmış, Osmanlı dönemindeki demiryolları ile Cumhuriyet dönemi demiryolları karşılaştırılarak, Cumhuriyet idaresinin nasıl bir çabayla demiryollarına hizmet verdiği örneklerle izah edilmiştir.¹⁰⁵ Aynı zamanda dergide, Türkiye demiryolları tarihi yanında, bazı ülkelerin demiryolları tarihçesinin yazıldığı makalelere de yer verilmiştir.¹⁰⁶

Dergide, Reisicumhur Mustafa Kemal’in, İsmet Paşa’nın ve hükümetin diğer üyelerinin, demiryoluyla yapmış oldukları yurt gezileri, hat ve istasyon ziyaretleriyle ilgili birçok haber bulunmaktadır. Özellikle Atatürk’ün, trenle yapmış olduğu seyahatleri yakından takip edilmiş ve bu seyahatler, Atatürk’ün yolculuk esnasında çekilen fotoğraflarıyla birlikte dergide yayınlanmıştır.¹⁰⁷

99 *Demiryollar Mecmuası*, C 6, S. 65, Temmuz 1930, s. 257.

100 *Demiryollar Mecmuası*, C 2, S. 19, 1 Eylül 1926, s. 233.

101 *Demiryollar Mecmuası*, C2, S. 21, 1 Teşrin-i Sani 1926, s. 270.

102 *Demiryollar Mecmuası*, C1, S. 10, 1 Kanun-i Evvel 1925, s. 309.

103 *Demiryollar Mecmuası*, C 2, S. 15, 1 Mayıs 1926, s. 90.

104 *Demiryollar Mecmuası*, C 4, S. 45, Teşrin-i Sani 1928, s. 386.

105 *Demiryollar Mecmuası*, C 2, S. 13, 1 Mart 1926, s. 3.

106 *Demiryollar Dergisi*, C 13, S. 156, Şubat 1938, s. 471.

107 *Demiryollar Mecmuası*, C 8, S. 96, Şubat 1933, s. 641.

Derginin birçok sayısında, Türkiye'nin yeraltı rezervleri hakkında haberler yapılmış ve bu kaynakların ne şekilde çıkarılabileceği veya işletilebileceğiyle ilgili makaleler yazılmıştır.¹⁰⁸ Yine dergide, Cumhuriyet dönemi sanayileşme politikalarından bahseden, gelişen sanayi kolları hakkında ayrıntılı malumat veren, demiryollarının yaşanan bu gelişmedeki rolünün ne olduğu, ülke ekonomisine nasıl katkı sunduğu hakkında değerlendirmelerde bulunulan ve hatların geçtiği güzergâhlarda yapılan fabrikalar hakkında bilgi veren birçok haber ve makale yer almıştır.¹⁰⁹

Dergini bazı sayılarında, ilaveler verilmiştir. Örneğin, Şubat 1937 tarihli 144. sayının ilavesi “*Şark Demiryolları Tarihi*” isimli kitapçıktır. Yine Cumhuriyetin on üçüncü yıldönümü münasebetiyle çıkarılan 29 Ekim 1936 tarihli özel sayısında, Devlet Demiryollarının kuruluşundan, o tarihe kadar geçen süre içinde, işletmenin faaliyetlerini gösteren harita ve grafiklerin yer aldığı bir kitapçık ilave olarak verilmiştir. Derginin, Haziran 1951 tarihli 306. sayısında da Uluslararası Demiryolları Birliği tarafından yayınlanan “*Avrupa Demiryollarının Durumu, Maruz Kaldıkları Güçlükler ve Sebepleri, Baş Vurulabilecek Tedbirler ve Çarelere Dair*” adlı eser, Cemal Ögüt tarafından, Türkçeye çevrilmiş ve okuyucuya sunulmuştur.¹¹⁰

Derginin, özellikle Cumhuriyetin yıl dönümlerine tesadüf eden sayılarına ayrı bir önem verilmiştir. Daha zengin bir içeriğe sahip olan bu sayılarından biri, Cumhuriyetin onuncu yılı münasebetiyle çıkarılan özel sayıdır. Bu sayıda, Cumhuriyetin ilk on yılında Türkiye Devlet Demiryollarının faaliyetleri hakkında değerlendirmelerde bulunulmuş, yurt geneli sürdürülen demiryolu projeleri ayrıntılı bir şekilde anlatılmıştır. Yine, dünya basımında ve Türk basımında yer alan Türk demiryolları hakkındaki haberlere yer verilmiştir.¹¹¹

Dergini 123. sayısından itibaren “*Duraklarımız*” başlıklı bir yazı dizisi yayınlanmaya başlanmış, her sayısında farklı bir istasyondan bahsedilmiştir. Bu yazılarda sadece istasyonlar değil, istasyonların bulunduğu şehirlerin coğrafi yapısı, tarihi yerleri, doğası, ekonomik, sosyal ve kültürel özellikleri de ayrıntılı bir şekilde anlatılmıştır.¹¹²

Dergide, demiryolu hakkında yazılmış birçok yabancı makale ve eserin Türkçeye tercüme edilerek yayımlandığını görmekteyiz. Bunlardan biri de Edward Mead

108 *Demiryollar Mecmuası*, C 8, S. 87, 1 Mayıs 1932, s. 155.

109 *Demiryollar Mecmuası*, C 10, S. 117, 29 II. Teşrin 1934, s. 565.

110 *Demiryollar Dergisi*, C 12, S. 141, 29 I. Teşrin 1936, s. 1.

111 *Demiryollar Mecmuası*, C 9, S. 104-105, I. ve II. Teşrin 1933, s. 430.

112 *Demiryollar Dergisi*, C 11, S. 126-127, Ağustos-Eylül 1935, s. 285.

Earl tarafından, 1923 yılında yazılmış ve Münir Reşat Bey tarafından Türkçeye çevrilmiş, “Türkiye Büyük Devletler ve Bağdat Demir Yollarına Dair Bir Tetkik” başlıklı eseridir. Bu eser, tefrika şeklinde dergide yayınlanmıştır.¹¹³

Dergide, demiryolu personeli yetiştiren Şimendifer Mektebi ve mesleki eğitim veren Şimendifercilik Kondüktör Kursu gibi kurumlarının eğitim programları, diploma törenleri hakkında bilgiler verilmiş, yine sporcuları demiryolcu olan Demirspor adlı kulübünün faaliyetleri ve turnuvalarına dair haberler yapılmıştır.¹¹⁴

Dergide, Cumhuriyet Türkiye’sinde yapılan inkılapların halka duyurulması ve benimsetilmesi hususunda birçok yayın bulunmaktadır. Örneğin, derginin Latin harfleriyle basılan ilk sayısında, 1 Kasım 1928 tarihli “*Türk Harflerinin Kabul ve Takibi Hakkında Kanun*” yayınlamıştır.¹¹⁵ Ayrıca dergide, “*Evde Okul*” isimli bir bölüm yer almıştır. Bu bölümün hazırlanmasındaki amacın, özellikle, okumayazma bilmeyen ve okula gidemeyen çocukların, okuma-yazma öğrenmelerine katkı sunmak olduğu, şu sözlerle duyurulmuştur:

“Okulu olan merkezlerden uzak oturan ve okuma çağına gelmiş çocuklarını mektebe gönderemeyen okuyucularımızın bu ihtiyaçlarını karşılamak emeliyle dergimizde “Evde Okul” başlıklı bir sahife açıyoruz. Uzun bir öğretmenlik hayatı olan arkadaşımız Cevat Onay, bu sahifede, edindiği tecrübelerin verdiği salâhiyetle ana babalara öğretme ve okuma kılavuzluğu edecektir. Şüphe yok ki okul, başka vasıtalarla yeri kolay kolay doldurulamaz bir kültür ve bilgi yuvasıdır. Biz hiçbir zaman onun verebileceğini tam manasiyle vermek iddiasında olmayacağız. Ancak yavrularını okutmak isteyen ana babalara, kısmen de olsa faydalı olabilmek belli başlı emelimizi teşkil etmektedir. Bu hususta fikirlerini bize bildirecek ana babalara müteşekkir kalacak ve çocuklarını okutmak için başka eksiği olanlara da bize bildirdikleri takdirde ayrıca faydalı olmağa çalışacağız.”¹¹⁶

Bir başka sayısında da 12 Temmuz 1932’de kurulmuş olan Türk Dili Tetkik Cemiyeti tarafından, Türkçe sözlük hazırlanması amacıyla oluşturulan “Lügat Islah Kolu” adlı teşkilata gerekli desteği verebilmek için, demiryolu mühendislerinin yer aldığı bir kurulun oluşturulması ve bu kurul tarafından, mesleki terim ve sözcüklerin, Türkçe karşılıklarının bulunması hususunda öneri sunulmuştur.¹¹⁷

113 *Demiryollar Mecmuası*, C 10, S. 118, I. Kanun 1934, s. 627.

114 *Demiryollar Dergisi*, C 10, S. 114, Ağustos 1934, s. 379.

115 *Demiryollar Mecmuası*, C 5, S. 46, Kânunievvel 1928, s. 38.

116 *Demiryollar Dergisi*, C 19, S. 227-228-229, II. Kanun-Mart, s. 37.

117 *Demiryollar Mecmuası*, C 9, S. 98-99, Mart Nisan 1933, s. 102.

Dergide, “*Fenni Kısım*”, “*Sağlık Bahisleri*” “*Sağlık ve Sosyal Yardım*” gibi başlıklar altında, daha çok toplum sağlığını ilgilendiren ve genellikle hekimler tarafından yazılan makaleler yer almıştır.¹¹⁸

Yine Türkiye’de ve dünyada düzenlenen kurultaylar, kongreler ve konferanslar hakkında haberler yapılmıştır.¹¹⁹ Özellikle, derginin 1947 yılında düzenlenen Avrupa Orerler Konferansı münasebetiyle yayınlanan Ağustos-Eylül 1947 tarihli özel sayısı, Türkçe-Fransızca olarak çıkarılmıştır.¹²⁰

Dergide, tayin olan veya terfi alan personel listelerine ve bunların özgeçmişlerine yer verilmiştir.¹²¹ Aynı zamanda, derginin her sayısında “*Aramızdan Ayrılanlar*” başlığıyla, o ay vefat eden personelin, bir fotoğrafıyla birlikte vefat haberleri duyurulmuştur.¹²²

1951 yılına gelindiğinde, tirajının hızla düşmesi, derginin içeriği konusunda görüş ayrılıklarının ve tartışmaların yaşanmasına sebep olmuştur. İdarenin eğitimli ve uzman olan personeli, derginin teknik içerikli çıkarılmasına devam edilmesini, depo, katar, istasyon, atölye personeli ve ücra istasyonlarda görevli memurlar ise, teknik olduğu kadar, bilim, sanat, edebiyat, tarih ağırlıklı konulara da yer verilmesini istemişlerdir. Tüm bu tartışmaların ardından alınan karar gereği, derginin şekli, içeriği ve ismi değiştirilmiştir. Ekim 1951 tarihli sayısı *Demiryol* olarak çıkarılan dergide, yapılan bu değişiklik okuyucuya nedenleriyle birlikte şu şekilde duyurulmuştur:

“(Demiryollar Mecmuası)nın ilk sayısı 1 Mart 1925’te Anadolu-Bağdat Demiryolları Umum Müdürlüğü tarafından yayınlanmıştır. Şu hâlde D. Demiryolları Genel Müdürlüğünün kuruluşundan daha eski bir tarihi olan dergimiz bugün 27 içinde bulunuyor.

Bu uzun müddet zarfında demiryol personelinin meslek bilgilerini geliştirme yolunda değerli hizmetler gördüğünde şüphe caiz olmayan (Demiryollar Dergisi) son yıllarda, taşıdığı ilmi karakterlerle memleket irfanında önemli bir boşluğu doldurmakla beraber, camiamızın büyük kısmına hitap ve binnetice onları tatmin edememekteydi. Son bir yıl içinde abone sayımızın

118 *Demiryollar Dergisi*, C 24, S. 294-296, Haziran 1950, s. 84.

119 *Demiryollar Dergisi*, C 13, S. 151, Eylül 1937, s. 261; *Demiryollar Dergisi*, C 24, S. 297-302, Aralık 1950, s. 68.

120 *Demiryollar Dergisi*, C 21, S. 262-263, Ağustos-Eylül 1947, s. 1.

121 *Demiryollar Mecmuası*, C 2, S. 20, 1 Teşrin-i Evvel 1926, s. 261.

122 *Demiryollar Mecmuası*, C 5, S. 54, Ağustos 1929, s. 446.

yanıdan aşağıya düşmesi ve derginin çıkış intizamını kaybetmesi bu memnuniyetsizliğin ifadesi ve tabii bir neticesi olarak kabul edilebilir.

Demiryolu personelinin çeyrek yüzyıldan fazla devamlı bir şekilde destekleyip yaşattığı böyle şerefli bir maziye malik ve ileri için de çok faydalı olabilecek bir ilim ve irfan meşalesinin kararıp sönmesine elbet seyirci kalınamazdı. İdaremizin Devlet Demiryolları işletmesinde yeni bir devrin açıldığını müjdeleyen müspet çalışmaları arasında esirgemediği değerli teşvik ve alâkalarıyla dergimizin de yepyeni bir zihniyetle kalkandırılıp büyük demiryolcu kitlesini tatmin edebilecek bir şekilde yayınlanması imkânları hâsıl oldu. Bundan böyle sayfalarımızda ancak kısa, aktüel ve alâka çekici yazılar yer alacaktır.

Bu nüshadan itibaren açılan meslek soruları ve buluşları, demiryolcunun notları, iç haberler, okuyucu yazıları, bunları biliyor musunuz? ve 25 yıl öncesi gibi sayfaların sayın meslektaşlarımızın rağbet ve alâkasını yeniden celbedebileceğini umuyoruz.

Sayın demiryolcu! Bu nüshadan itibaren genç ve zinde bir çehre ile karşımıza çıkan (Demiryol) sizlerin derginizdir ve kendisini beğendirmeye muvaffak olabilirse onu milli demiryolculuğun nesilden nesle intikal edecek ışıklı bir izi olarak daha uzun yıllar boyunca yaşatmak sizlerin kadirşinas ellerinizdedir.

Biz de çetin olduğu nispette hayırlı ve şerefli olan bu işteki başarımızın derecesini sizlerden göreceğimiz iltifat ve alâka ile ölçerek sadece meslek aşkından mülhem olan çalışmalarımıza daima artan bir hızla devam edeceğiz.”¹²³

Yukarıda da belirtildiği gibi dergide, teknik alanda yazılan makalelerin yanında, farklı türde haber ve yazılara da yer verilmiş; dergi, sanat, spor, edebiyat, moda, sağlık ve eğitim konularında daha çok haber ve makalenin yayınlandığı zengin bir içeriğe sahip olmuştur.

Derginin, ilk yıllarında yayınlanmış olan demiryolu haberleri, “*Bundan 25 Yıl Önce Demiryollar Mecmuası*” başlığı altında tekrar verilmiştir.¹²⁴

Personelin meslek bilgilerini artırmak ve çalışma sahalarındaki yeni buluşlardan faydalanılmasını sağlamak amacıyla “*Meslek Soruları ve Yeni Buluşlar*” ile “*Meslek Notları*” başlıklı bölümlere yer verilmiştir. Ayrıca okuyucu mektupları, düzenli olarak dergide yayınlanmıştır.¹²⁵

123 *Demiryol*, S. 1, Ekim 1951, s. 1

124 *Demiryol*, S. 31-32, Nisan-Mayıs 1954, s. 47.

125 *Demiryol*, S. 40-41, Ocak-Şubat 1955, s. 11.

Ömer Hayyam, Nef'i, Mehmet Akif, Ziya Gökalp, Namık Kemal gibi önde gelen düşünür, şair ve yazarların biyografileri, dünya görüşleri, anıları, eserleri ve Türk kültür hayatına sunmuş oldukları hizmetler hakkında yazılan makaleler “*Edebiyat*” başlığı altında, Nazif Aytun tarafından kaleme alınmıştır.¹²⁶ Yine dergide birçok şiir, hikâye, fıkra ve “*Seçilmiş Sözler*” veya “*Güzel Sözler*” başlığı altında atasözleri ve özdeyişlere, karikatürlere, bilmece ve bulmacalara yer verilmiş, dini konuların yer aldığı makaleler yazılmıştır.¹²⁷

Derginin kadınlar için hazırlanmış “*Ev-Kadın-Moda*” isimli bir bölümü bulunmaktadır. Bu bölümde, o yıl ne tür kıyafetlerin moda olduğu, günlük hayatı kolaylaştıracak ev işlerinde püf noktaları, cilt ve vücut bakımı, “*Nakış-Model*” başlığı altında, kıyafetlerin kesim ve dikimleri hakkında bilgiler verilmiş, çizimlerle bu bilgiler somut hale getirilmeye çalışılmıştır.¹²⁸

Derginin reklam sayısı artmış, başında ve sonunda tam sayfa olarak yayınlanmıştır. Bunlar çoğunlukla saat, banka, sigorta şirketi ve beyaz eşya reklamlarıdır.¹²⁹

1967 yılına kadar zengin bir içerikle okuyucusuna sunulan derginin, bu tarihten sonra içeriğinde yeniden bir değişime gidilmiş ve bundan sonraki yayınlarda mesleki ağırlıklı konulara daha fazla yer verileceği şu sözlerle bildirilmiştir:

“...Her şeyden önce, mesleki olan dergimizin geniş bir okuyucu kitlesi tarafından okunabilmesi için, münderecatının zengin olması üzerinde durulmaktadır. İdaremi faaliyetlerine ön plânda yer vermekle beraber, aktüel konuların da neşrine çalışılacaktır. Bu çabamızın başarıya ulaşması meslektaşlarımızın ilgi ve yardımlarına da bağlı bulunmaktadır.

Bunun için sizlerden ricamız; dergimize yazı, haber, fotoğraf gönderilmesi ile beraber, dergimizin başkalarına okutulması, abone olunup, satılması hususunda bizlere yardımcı olmanızdır.”¹³⁰

Derginin bu sayısı ile birlikte, teknik konulara yeniden ağırlık verilmeye başlanmıştır. Bu durum okuyucuların çoğunluğu tarafından memnuniyetle karşılanmışsa da istisnai durumlar da yaşanmıştır. Bazı okuyucular, içeriğin yeniden zenginleştirilmesi ve aktüel konuların dergiden çıkarılmaması hususunda

126 *Demiryol*, S. 19, Nisan 1953, s. 48.

127 *Demiryol*, S. 20-21, Mayıs-Haziren 1953, s. 58.

128 *Demiryol*, S. 456-457, Ocak-Şubat 1964, s. 44.

129 *Demiryol*, S. 539, 1970 Aralık, s. 33.

130 *Demiryol*, S. 499, Ağustos 1967, s. 1.

dergi yönetimine mektuplar göndermiştir. Yönetim tarafından, enteresan olarak değerlendirilen mektuplardan biri, derginin Kasım 1967 tarihli 502. sayısında yayınlanmıştır. Ahmet Şentürk isimli bir okuyucu, bahsi geçen mektupla, dergi yönetiminden şöyle bir talepte bulunmuştur:

“Demiryol dergisinin 599. sayısından itibaren normal aylık yayımına geçmiş bulunmasına sevindim. Bu işte emeği geçenlere teşekkürü bir borç bilirim. Derginin geniş bir okuyucu kitlesi tarafından takibini cidden gönül arzu ediyor. Bu kadar geniş bir teşkilâtın elbette bir dergisi olmalıdır.

Kaldı ki bünyemiz içinde ıssız dağ başlarında vazife gören meslektaşlarımızın dolgun mündericathı bir dergi okumaya daha fazla ihtiyaçları vardır kanaatindeyim. Tarafınızdan da düşünülmüş olduğunu tahmin ettiğim diğer bir husus, personelin abone olmalarını teşvik için onlara bazı kolaylıklar sağlanmasıdır. Meslekle ilgili şiir, hikâye ve röportajlar, onu her zaman aranılacak bir dergi hüviyetine kavuşturacaktır.”¹³¹

Derginin ilerleyen sayıları incelendiğinde, alınan kararlarda herhangi bir değişikliğin olmadığı ve mesleki haber, bilgi ve makalelerin yayınlarına ağırlıklı olarak devam edildiği görülmektedir.

Sonuç

Demiryolu Mecmuası, ilk sayısından itibaren başarılı bir yayın politikası takip etmiş ve öncelikli olarak, Cumhuriyet dönemi demiryolu faaliyetlerini, gerçekleştirilmesi düşünülen projeleri, mesleki bilgi ve birikimleri okuyucusuyla paylaşmıştır. Mesleki konular yanında, fenni, iktisadi ve sosyal alandaki konulara da yer veren ve bu yönüyle de zengin bir içeriğe sahip olan *Demiryollar Mecmuası*, demiryolu personeli, demiryolu yolcuları ve ilgili diğer meslek kuruluşları tarafından ilgiyle takip edilen bir dergi olmuştur.

Uzun bir yayın geçmişine sahip olan *Demiryollar Mecmuası*, tarihi bir vesika olarak, TCDD genel müdürlüğünün başlangıcından, 2000’li yılların başına kadar yürütmüş olduğu demiryolu politikaları hakkında önemli bilgi ve belgelere sahiptir. Yayın hayatı boyunca, demiryolu personelinin teknik ve sosyal alanda başvurabileceği önemli bir kaynak olan dergi, Türk demiryolu tarihine her yönüyle tanıklık etmiş, ışık tutmuş ve demiryolcuların dünyaya açılan penceresi olmuştur.

Dergi, eğitilmiş ve deneyimli demiryolu personelinin yazması hususunda teşvik etmiş ve yazılarının paylaşılmasına imkân sağlamıştır. Özellikle teknik alanda

131 *Demiryol*, S. 502, Kasım 1967, s. 1.

makalelerin yazılması ve mesleki yabancı makalelerin çevirilerinin yapılp dergide yayınlanması, uzman bir ekip tarafından gerçekleştirilmiştir.

Dergi, Cumhuriyetin yıl dönümlerine tesadüf eden sayılarına ayrı bir önem vermiş, gerek Devlet Demiryolları Müdürlüğünün demiryolu hizmetleri ve gerekse hükümetin yurt genelinde yapmış olduğu bütün hizmetler, ayrıntılı bir şekilde izah edilmiştir. Cumhuriyet Türkiye'sinin, o günlere nerelerden, ne şartlarda ve nasıl geldiği örnekler verilerek ve Cumhuriyet öncesi ile karşılaştırılarak anlatılmıştır.

Ülkenin can damarları olarak görülen demiryollarının, yurdun dört bir yanını sarmasına öncülük etmiş başta büyük lider Mustafa Kemal Atatürk ve İsmet İnönü olmak üzere, emeği geçen tüm devlet adamlarına duyulan hürmet ve minnete dair haberler, derginin hemen her sayısında yer almıştır. Ayrıca, trenle yapılan bütün resmi geziler hakkında bilgiler verilmiş, yine gerçekleştirilen açılış törenleri, törenlerde yapılan konuşmaların metinleri, çekilen fotoğraflarla birlikte yayınlanmıştır.

Sadece meslekten değil, bilimden, sanattan, edebiyattan, tarihten, coğrafyadan, ekonomiden bahsetmiş bir dergidir. Türkün tarihini, yeni nesillere aktarmış, yazarını, şairini, düşünürünü tanıtmıştır. Tren istasyonlarının bulunduğu yerler, tarihiyle, kültürüyle, coğrafyasıyla, iklimiyle, ekonomisiyle ve turistik yerleriyle tasvir edilerek anlatılmıştır. Okuyucular, sağlık konusunda doktorlar tarafından yazılan makalelerle bilgilendirilmeye çalışılmış, hastalıklardan korunmak ve sağlıklı yaşamak için yapılması gerekenler hakkında önerilerde bulunulmuştur. Kadınların dünyasını zenginleştirmek için modadan, kişisel bakımdan, günlük işleri kolaylaştıracak püf noktalarından bahsedilmiştir. Kitap tanıtımları yapılmış, hikâyelere, şiirlere yer verilmiştir. Dergi, sadece demiryolu personeline değil, onların ailelerine de okul olmuştur. Demiryolcunun mesleki bilgi ve gelişimine katkı sunduğu gibi, yeri gelmiş, okulu olmayan yerlerdeki personele, çocuklarına okuma-yazma öğretebilmelerini sağlamak için rehberlik etmiştir.

Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren, Türk Demiryolları tarihinin her aşamasına yakından tanıklık etmiş ve yayımlandığı günden itibaren önemli bir misyon yüklenmiş *Demiryollar Mecmuası*, günümüzde de Cumhuriyet tarihi çalışmalarında başvurulabilecek önemli kaynaklar arasındaki yerini almıştır.

Kaynaklar**Sürelî Yayınlar**

- Demiryol*, S. 1, Ekim 1951.
- Demiryol*, S. 19, Nisan 1953.
- Demiryol*, S. 20-21, Mayıs-Haziren 1953.
- Demiryol*, S. 25, Ekim 1953.
- Demiryol*, S. 25, Ekim 1953.
- Demiryol*, S. 30, Mart 1954.
- Demiryol*, S. 31-32, Nisan-Mayıs 1954.
- Demiryol*, S. 40-41, Ocak-Şubat 1955.
- Demiryol*, S. 42-43, Mart-Nisan 1955.
- Demiryol*, S. 456-457, Ocak-Şubat 1964.
- Demiryol*, S. 499, Ağustos 1967.
- Demiryol*, S. 502, Kasım 1967.
- Demiryol*, S. 53, Şubat 1956.
- Demiryol*, S. 539, 1970 Aralık.
- Demiryol*, S. 56-60, Mayıs-Eylül 1956.
- Demiryol*, S. 662, Mart 1981.
- Demiryol*, Y. 33, S. 379, Ağustos 1957.
- Demiryol*, Y. 34, S. 384-385, Ocak-Şubat 1958.
- Demiryol*, Y. 35, S. 396, Ocak 1959.
- Demiryol*, Y. 36, S. 408-409-410, Ocak-Şubat Mart 1960.
- Demiryol*, Y. 37, S. 420-421, Ocak-Şubat 1961.
- Demiryol*, Y. 40, S. 472-475, Mayıs-Ağustos 1965.
- Demiryol*, Y. 42, S. 499, Ağustos 1967.
- Demiryol*, Y. 43, S. 512, Eylül 1968.

- Demiryol*, Y. 44, S. 521, Haziran 1969.
Demiryol, Y. 44, S. 524, Eylül 1969.
Demiryol, Y. 46, S. 544, Mayıs 1971.
Demiryol, Y. 52, S. 622, Kasım 1977.
Demiryol, Y. 53, S. 643, Ağustos 1979.
Demiryol, Y. 54, S. 648, Ocak 1980.
Demiryolcu, Y. 1, S. 1, 1 Mart 1989.
Demiryolcu, Y. 2, S. 10, Ağustos-Eylül 1990.
Demiryolcu, Y. 2, S. 6, Şubat 1990.
Demiryolcu, Y. 2, S. 8, Nisan-Mayıs 1990.
Demiryolcu, Y. 3, S. 1, Ocak 1991.
Demiryolcu, Y. 4, S. 1-2, Ocak-Şubat 1992.
Demiryollar Dergisi, C 10, S. 114, Ağustos 1934.
Demiryollar Dergisi, C 11, S. 126-127, Ağustos-Eylül 1935.
Demiryollar Dergisi, C 12, S. 141, 29 I. Teşrin 1936.
Demiryollar Dergisi, C 12, S. 143, 1 Sonkânun 1937.
Demiryollar Dergisi, C 12, S. 144, Şubat 1937.
Demiryollar Dergisi, C 13, S. 151, Eylül 1937.
Demiryollar Dergisi, C 13, S. 156, Şubat 1938.
Demiryollar Dergisi, C 13, S. 157, Mart 1938.
Demiryollar Dergisi, C 14, S. 166, B. Kanun 1938.
Demiryollar Dergisi, C 16, S. 192, Şubat 1941.
Demiryollar Dergisi, C 17, S. 197-200, Temmuz-Birinciteşrin 1941.
Demiryollar Dergisi, C 17, S. 201-202, II. Teşrin-I. Kânun 1941.
Demiryollar Dergisi, C 17, S. 203-204-205, İkincikanun-Şubat-Mart 1941.
Demiryollar Dergisi, C 17, S. 206-207-208 Nisa-Mayıs-Haziran 1942.

- Demiryollar Dergisi*, C 19, S. 227-228-229, II. Kanun-Mart 1944.
- Demiryollar Dergisi*, C 21, S. 251-253, Kasım 1946.
- Demiryollar Dergisi*, C 21, S. 262-263, Ağustos-Eylül 1946.
- Demiryollar Dergisi*, C 22, S. 269, Mart 1948.
- Demiryollar Dergisi*, C 23, S. 270-271, Nisan-Mayıs 1948.
- Demiryollar Dergisi*, C 24, S. 294-296, Haziran 1950.
- Demiryollar Dergisi*, C 24, S. 297-302, Aralık 1950.
- Demiryollar Mecmuası*, C 1, S. 1, 1 Mart 1925.
- Demiryollar Mecmuası*, C 1, S. 10, 1 Kanunievvel 1341/1925.
- Demiryollar Mecmuası*, C 1, S. 12, 1 Şubat 1926.
- Demiryollar Mecmuası*, C 1, S. 9, 1 Teşrin-i Sani 1925.
- Demiryollar Mecmuası*, C 10, S. 111-112, Mayıs-Haziran 1934.
- Demiryollar Mecmuası*, C 10, S. 113, Temmuz 1934.
- Demiryollar Mecmuası*, C 10, S. 117, 29 II. Teşrin 1934.
- Demiryollar Mecmuası*, C 10, S. 118, I. Kanun 1934.
- Demiryollar Mecmuası*, C 2, S. 13, 1 Mart 1926.
- Demiryollar Mecmuası*, C 2, S. 15, 1 Mayıs 1926.
- Demiryollar Mecmuası*, C 2, S. 19, 1 Eylül 1926.
- Demiryollar Mecmuası*, C 2, S. 20, 1 Teşrin-i Evvel 1926.
- Demiryollar Mecmuası*, C 2, S. 23, 1 Kanun-i Sani 1927.
- Demiryollar Mecmuası*, C 21, S. 254, Aralık 1947.
- Demiryollar Mecmuası*, C 3, S. 26, 1 Nisan 1927.
- Demiryollar Mecmuası*, C 3, S. 29, 1 Temmuz 1927.
- Demiryollar Mecmuası*, C 3, S. 31, 1 Eylül 1927.
- Demiryollar Mecmuası*, C 4, S. 38, 1 Nisan 1928.
- Demiryollar Mecmuası*, C 4, S. 44, Teşrinievvel 1928.

- Demiryollar Mecmuası*, C 4, S. 45, Teşrin-i Sani 1928.
Demiryollar Mecmuası, C 5, S. 46, Kânunievvel 1928.
Demiryollar Mecmuası, C 5, S. 48, Şubat 1929.
Demiryollar Mecmuası, C 5, S. 49, Mart 1929.
Demiryollar Mecmuası, C 5, S. 54, Ağustos 1929.
Demiryollar Mecmuası, C 6, S. 61, Mart 1930.
Demiryollar Mecmuası, C 6, S. 62-63, Nisan-Mayıs 1930.
Demiryollar Mecmuası, C 6, S. 65, Temmuz 1930.
Demiryollar Mecmuası, C 6, S. 66-70, I inci Kanun 1930.
Demiryollar Mecmuası, C 7, S. 80, 1 Birinci teşrin 1931.
Demiryollar Mecmuası, C 8, S. 87, 1 Mayıs 1932.
Demiryollar Mecmuası, C 8, S. 96, Şubat 1933.
Demiryollar Mecmuası, C 9, S. 104-105, I. ve II. Teşrin 1933.
Demiryollar Mecmuası, C 9, S. 98-99, Mart Nisan 1933.
Demiryollar Mecmuası, C1, S. 10, 1 Kanun-i Evvel 1925.
Demiryollar Mecmuası, C2, S. 21, 1 Teşrin-i Sani 1926.
Demiryolu, Y. 64, S. 761/762/763 Haziran-Ağustos 1989.

Araştırma ve İnceleme Eserler

Uçak, H. İbrahim, “*Demiryollar Mecmuası* ve Demiryolcu Dergileri”, *Kebikeç*, S.11, Kebikeç Yayınları, Ankara 2001, s. 251-277.

